

National Endowment
for Democracy

Supporting freedom around the world

ANALIZA TRENDOVA

STAVOVI SRPSKE ZAJEDNICE NA KOSOVU

NOVEMBAR 2022

SADRŽAJ

Uvodna reč.....	3
Metodologija istraživanja.....	4
Glavni nalazi istraživanja.....	5
Opis uzorka.....	7
Rezultati istraživanja/Opšti stavovi.....	9
Poverenje u donosiocce odluka.....	17
Poverenje u institucije.....	21
Stav prema aktivnom učešću u političkim procesima na Kosovu.....	25
Sloboda izražavanja i pristup informacijama.....	35
Bezbednost građana.....	41
Migracione tendencije.....	45
Stavovi o Evropskoj uniji.....	51
Etnička distanca.....	55

UVOD

Godišnje ispitivanje javnog mnjenja **Analiza trendova**, koje je sprovela nevladina organizacija AKTIV, ima za cilj da prikaže jasnu sliku fluktuacija i promena u gledištima i stavovima pripadnika srpske zajednice na Kosovu o nizu relevantnih društveno-političkih pitanja. Prvo ispitivanje je sprovedeno 2016. godine u četiri opštine na severu, a 2019. je prošireno na sve opštine sa srpskom većinom na Kosovu. Ova publikacija je jedinstvena po tome što predstavlja jedno od najsveobuhvatnijih nastojanja da se bolje osvetle potrebe, prioriteti a svakako i brige srpske zajednice. Prošle analize su otkrile razmeru i dubinu promena u odnosima (ili njihovo nepostojanje) između Srba i kosovskih institucionalnih i vladajućih struktura, njihova mišljenja o glavnim međunarodnim akterima, te percepciju opšte ekonomske i bezbednosne situacije. Mnogi od ovih obrazaca i trendova su negativni, jer se može videti da je došlo do uočljivog pada broja onih koji pozitivno procenjuju sopstvenu budućnost, što ukazuje na rasprostranjen osećaj pesimizma kada su u pitanju dugoročne procene budućnosti srpske zajednice na Kosovu. S druge strane, ono što je takođe primetno je smanjena etnička distanca, sa povećanim brojem ispitanika koji su rekli ne samo da su imali kontakt sa većinskom zajednicom već i da te kontakte smatraju neutralnim ili pozitivnim po prirodi.

Ovogodišnje (2022) ispitivanje je sprovedeno u atmosferi povećanih tenzija i rastućeg osećaja da se bezbednosna situacija polako pogoršava. Događaji koji su se odigrali tokom protekle godine, počevši od skupštinskih izbora u februaru 2021. godine, doprineli su rastućoj percepciji da je politička situacija krenula u pogrešnom pravcu. Odluke kosovske vlade o registarskim tablicama i identifikacionim dokumentima, dva pitanja koja su dugo bacala senku na proces dijaloga, donete su tokom sprovođenja ovog ispitivanja i nesumnjivo su uticale (bar delimično) na rezultate. Tokom protekle godine, uočena je i sve oštija retorika političkih aktera kada su u pitanju međuetnički odnosi i neuspeh da se materijalizuje takozvani „direktni dijalog“ između kosovske vlade i Srba. Zanimljivo je da ovi faktori izgleda nisu negativno uticali na smanjenje nivoa i učestalosti kontakata između Srba i drugih zajednica, što sugeriše da su se profesionalni i drugi vidovi komunikacije, saradnje i zajedničkog rada nastavili, uglavnom, nesmanjenim intenzitetom uprkos plimi i oseci političkih dešavanja.

Trenutna situacija je osetljiva i nepredvidiva, a istraživanje **Analiza trendova 2022** je sprovedeno pre septembra 2022. godine i stoga ne odražava događaje koji su se desili u tom periodu. Prema tome, ostaje da se vidi koliko radikalno su oni uticali/utiču na gledišta šire zajednice o ličnoj bezbednosti i njenim izgledima na Kosovu. Suština ovogodišnjih rezultata jeste sveprisutna bojazan koja je posledica još uvek nerazrešenih pitanja, kao što je formiranje Zajednice srpskih opština (ZSO), kao i vid apatije koji vlada kada je u pitanju potencijal za postizanje dugoročnog rešenja koje bi obezbedilo zaštitu (i institucionalnu i drugu) potrebnu za zaustavljanje spoljne migracije. Kako god da se ovi rezultati tumače, kreatori politike i donosioci odluka treba da ih posmatraju kao podsetnik na hitnu potrebu za pokretanjem novih i sveobuhvatnih nastojanja usmerenih ka poboljšanju institucionalnog poštovanja zakona koji štite prava nevećinskih zajednica a svakako i na podizanje nivoa njihovog kvaliteta života.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Način istraživanja: anketno terensko (face-to-face) istraživanje

Instrument: upitnik sastavljen od 42 pitanja

Vreme istraživanja: od juna do avgusta 2022.

Veličina uzorka: 540

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

7%

ispitanika smatra da se situacija na Kosovu odvija u dobrom smeru

70%

ispitanika smatra da je od međunarodnih aktera, Rusija najbolji branilac interesa Srba na Kosovu

55%

ispitanika smatra da će život za Srbe na Kosovu biti gori za tri godine

17.5%

ispitanika podržava nastavak Briselskog dijaloga

13%

ispitanika podržava stikere kao rešenje za problem sa automobilskim registracijama

4%

ispitanika smatra da nezavisni stavovi i kritičko mišljenje nisu dovoljno zastupljeni u medijima na Kosovu

67%

ispitanika kaže da na Kosovu ne postoje političke partije ili političari kojima veruju

4%

ispitanika podržava ideju razgraničenja

92%

ispitanika ima neki lični dokument izdat od strane kosovskih institucija

53%

ispitanika ima negativan stav prema EU

OPIS UZORKA

Struktura uzorka prema polu ispitanika

● muški

● ženski

Struktura uzorka prema mestu boravka ispitanika

● Sever Kosova

● Opštine sa srpskom većinom južno od Ibra

Struktura uzorka prema obrazovanju ispitanika

Osnovna škola

4,5%

Srednja škola

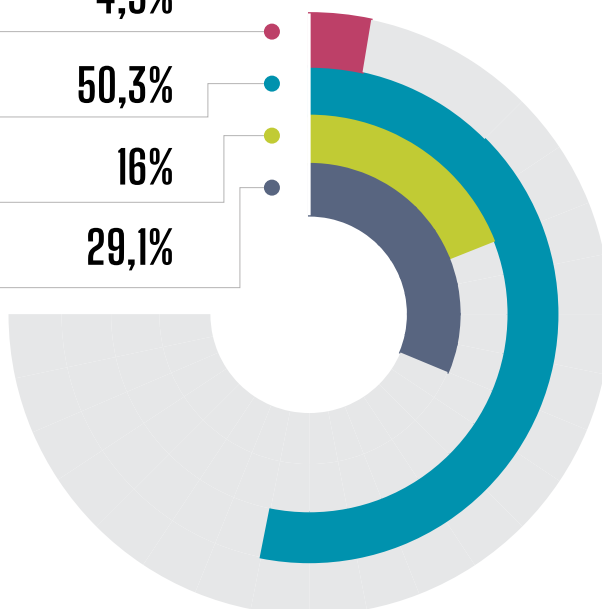
50,3%

Viša škola

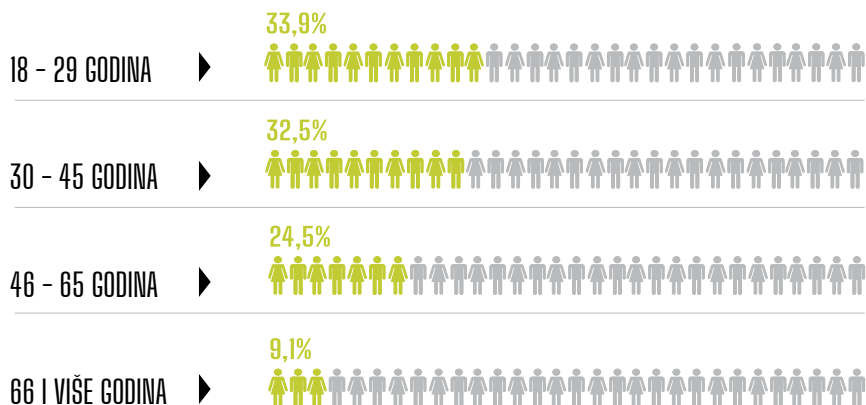
16%

Fakultet

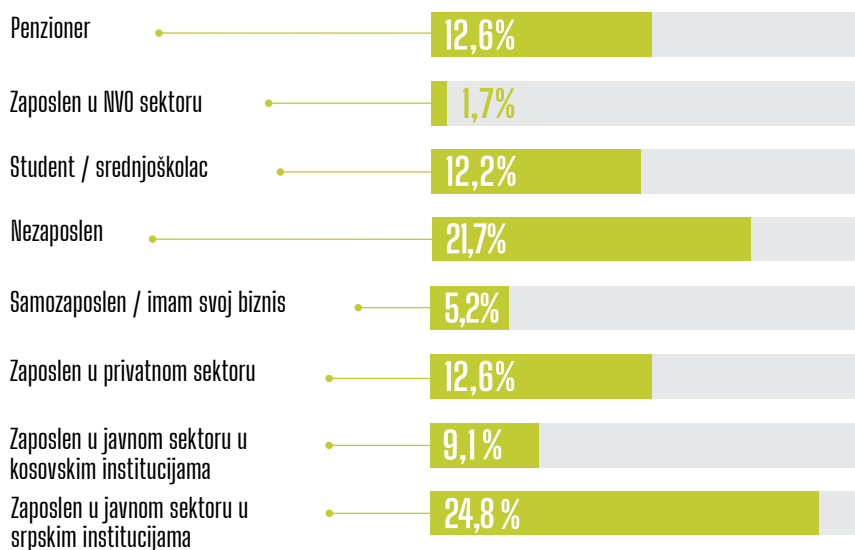
29,1%

Struktura uzorka prema obrazovanju ispitanika

Struktura uzorka prema radnom statusu ispitanika

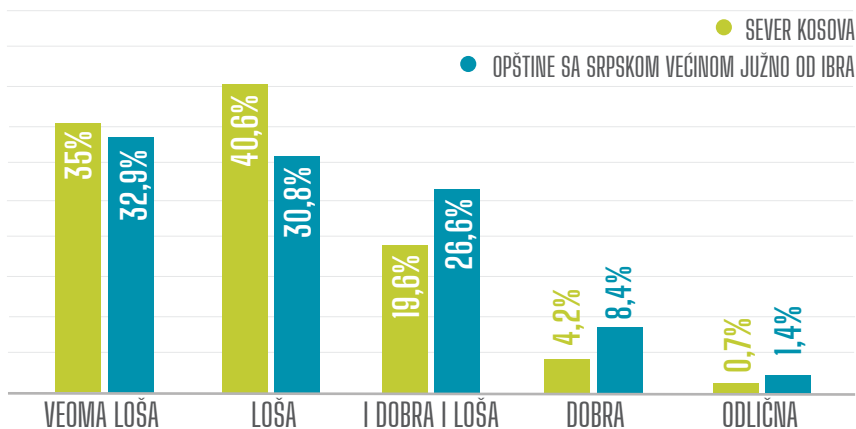

REZULTATI
ISTRAŽIVANJA

	PROSEČNA OCENA		
	2020	2021	2022
POLITIČKA SITUACIJA NA KOSOVU	2,06	2,01	2,05
EKONOMSKA SITUACIJA NA KOSOVU	2,08	2,2	2,07
BEZBEDNOSNA SITUACIJA NA KOSOVU	2,17	1,93	2,04
VAŠA MATERIJALNA SITUACIJA	2,84	2,74	2,6

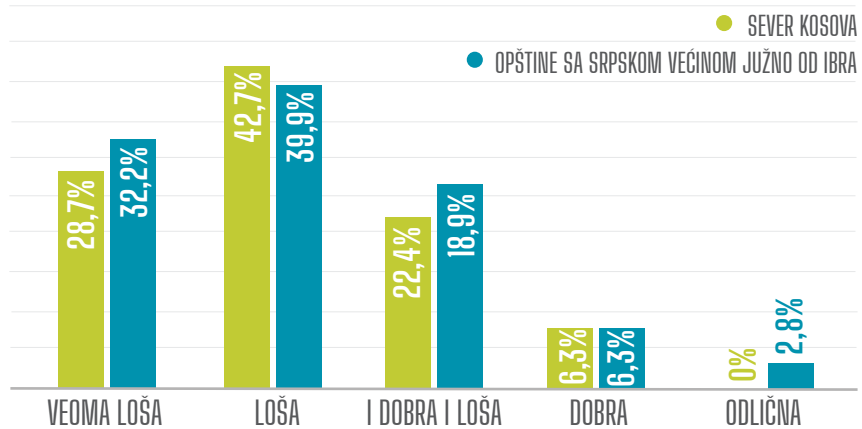
Podaci dobijeni iz ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da je zadovoljstvo trenutnom političkom, ekonomskom i bezbednosnom situacijom na Kosovu veoma nisko. U poređenju sa istraživanjima iz 2020. i 2021. godine, primetno je dodatno opadanje zadovoljstva materijalnom situacijom ispitanika. Dobijeni podaci u poslednje tri godine ukazuju na definitivni trend opadanja finansijske moći građana srpske nacionalnosti na Kosovu. Razlozi za to su svakako interni (slaba privredna aktivnost, ekonomska segregacija, disfunkcionalni pravni sistem), ali i eksterni (ekonomske posledice izazvane krizom Covid-19 i ratom u Ukrajini). Posmatrano kumulativno, ukupni doživljaj različitih fundamentalnih aspekata života na Kosovu je veoma loš.

Politička situacija na Kosovu

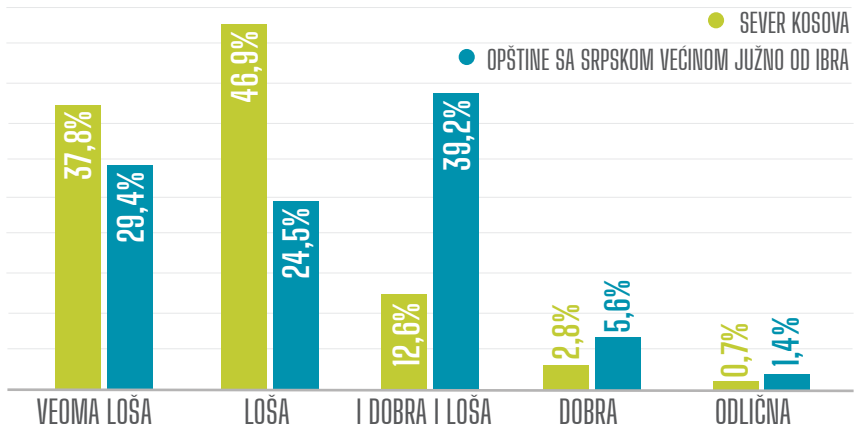
Posmatrano kroz segmentaciju na osnovu mesta stanovanja, možemo videti da građani južno od Ibra političku situaciju ocenjuju boljom nego ispitanici sa Severa Kosova. Dok 75% ispitanika sa Severa Kosova političku situaciju ocenjuje lošom, ispitanici južno od Ibra se dominantno slažu sa ovakvim doživljajem političke situacije, ali je učestalost ovakve percepcije manja za nešto više od 10% nego kod ispitanika sa Severa Kosova. Posmatrano u odnosu na prošlu godinu, nema većih odstupanja u dobijenim rezultatima, što nam govori da se za godinu dana politička situacija na Kosovu nije značajno promenila.

Ekonomska situacija na Kosovu

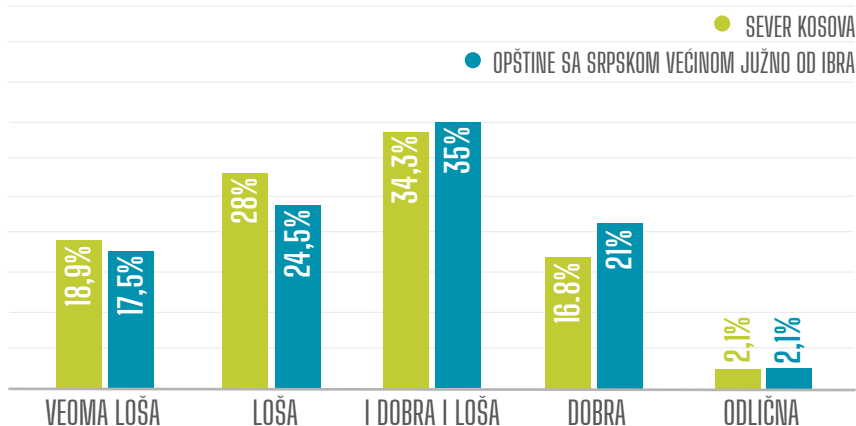
Kada je reč o percepciji ekonomske situacije, nema značajnih razlika između građana severno i južno od Ibra. U obe sredine ekonomska situacija je ocenjena veoma loše. Međutim, u odnosu na prošlogodišnje istraživanje primetan je pad zadovoljstva ekonomskom situacijom među ispitanicima sa Severa Kosova. Dok je prošle godine procenat ispitanika koji isticao da je ekonomska situacija loša iznosio oko 53%, ove godine iznosi oko 70%.

Bezbednosna situacija na Kosovu

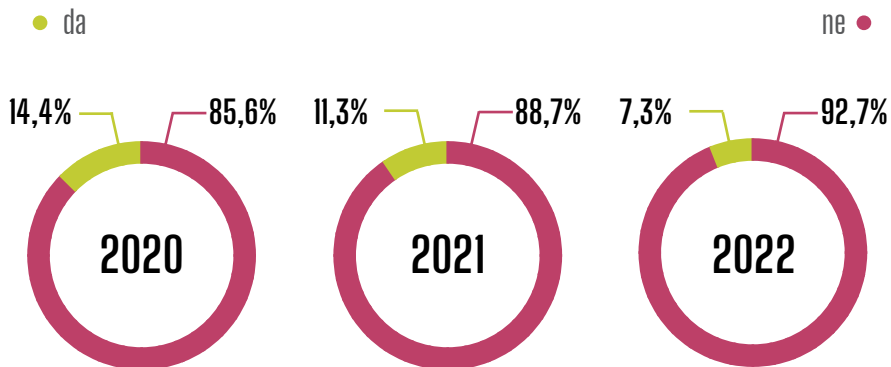
Bezbednost, kao jedna od posebno bolnih tačaka života Srba na Kosovu, takođe pokazuje značajnu varijabilnost u zavisnosti od mesta stanovanja. Gotovo 85% ispitanika koji žive na Severu Kosova bezbednosnu situaciju na Kosovu ocenjuju lošom, naspram 55% ispitanika koji žive južno od Ibra. U odnosu na prethodnu godinu, može se primetiti da je ove godine negativna ocena bezbednosti kod ispitanika južno od Ibra pala za nekih 12%, dok je percepcija kod ispitanika sa Severa Kosova ostala na sličnom nivou.

Vaša materijalna situacija

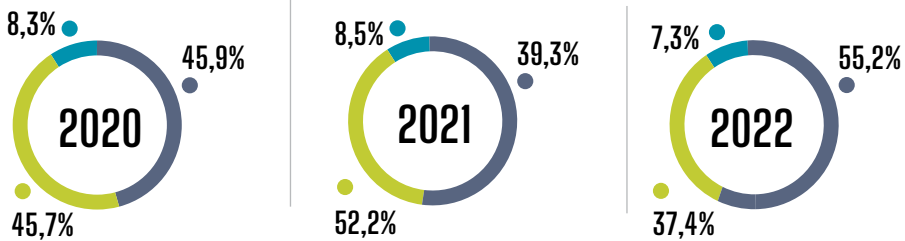
Doživljaj materijalne situacije ispitanika ne može biti odvojen od nekonsolidovanog političkog, ekonomskog i bezbednosnog konteksta u kome pojedinci i porodice severno i južno od Ibra žive. Kao što podaci pokazuju, svega 2% ispitanika svoju finansijsku poziciju doživljava kao odličnu. U odnosu na prošlu godinu, moguće je primetiti porast broja ispitanika koji smatraju da je njihova materijalna situacija veoma loša. Ovaj procenat je prošle godine iznosio između 12.6% i 13%, dok se ove godine kreće u opsegu od 17.5% i 18.9%. Godišnje povećanje od čak 5% onih koji svoju finansijsku situaciju doživljavaju izrazito nezavidnom podatak je koji ukazuje na postojanje ozbiljnog socio-ekonomskog problema. Ovi podaci udruženi sa podacima koji se odnose na percepciju ukupne ekonomske situacije na Kosovu, ne daju razlog za finansijski optimizam građanima srpske nacionalnosti na Kosovu.

Da li se, po Vašem mišljenju, stvari na Kosovu odvijaju u dobrom smeru?

Iako su 2020. godine političke i ekonomske performanse na Kosovu ocenjene gotovo identično kao i 2022. godine, pitanje o tome u kakvom smeru se kreće Kosovo otkriva jedan očigledan trend. Naime, od 2020. godine do danas, procenat ispitanika koji smatraju da Kosovo ide u dobrom smeru se prepolovio sa 14% na 7%. Od situacije u kojoj 2020. godine svaki sedmi ispitanik smatra da Kosovo ide u dobrom smeru, došli smo do toga da 2022. godine optimističan stav o budućnosti Kosova deli tek svaki 14. ispitanik.

Po Vašem mišljenju, život za Srbe na Kosovu za tri godine biće:

- BOLJI
- ISTI KAO SADA
- LOŠIJI

U skladu sa podacima o percepciji sveukupnog života na Kosovu, ovogodišnje istraživanje pokazuje da je došlo do porasta broja ispitanika koji smatraju da će život za Srbe na Kosovu u naredne tri godine biti još lošiji. U odnosu na prošlu godinu, govorimo o značajnom rastu od čak 16%. Ukoliko se ovom podatku doda i podatak da svega 7% ispitanika smatra da će u narednih par godina život na Kosovu biti bolji, dobija se jasnija slika beznađežnosti, straha i pesimizma koji dominiraju percepcijama građana severno i južno od Ibra.

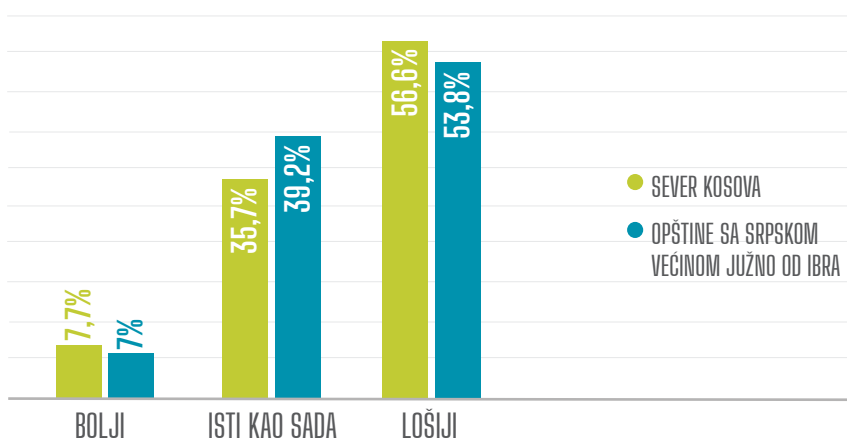
Po Vašem mišljenju, život za Srbe na Kosovu za tri godine biće:

- BOLJI
- ISTI KAO SADA
- LOŠIJI

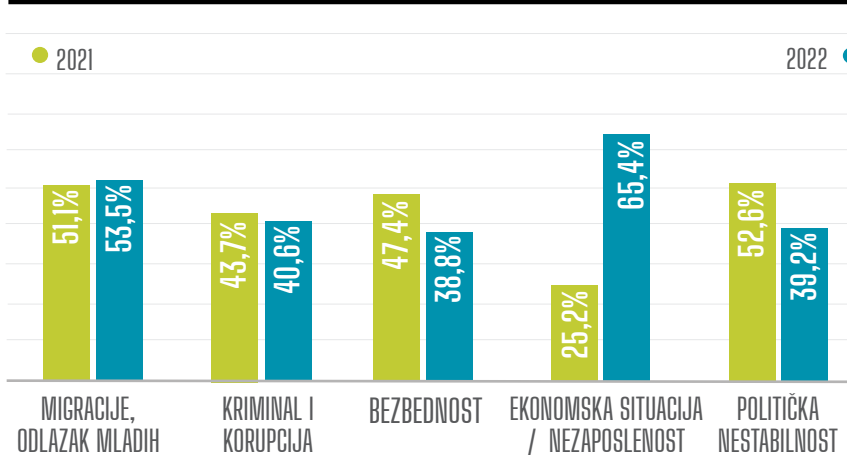
Ukoliko ovo pitanje segmentiramo kroz starosne grupe, dobijamo uvide koji otkrivaju da su najmanje pesimistični najstariji ispitanici, odnosno pripadnici generacije 66+. Ovaj podatak se verovatno može objasniti njihovom kako svesnom, tako i podsvesnom akomodacijom i navikavanjem na životni kontekst koji ne pruža mnogo. Sa druge strane, posebno je zabrinjavajuća činjenica da svaki 6. ispitanik koji pripada starosnoj grupi od 18 do 29 godina smatra da će situacija na Kosovu u naredne tri godine biti sve gora. Ukoliko se ovaj pesimističan sentiment poveže sa sve većim mogućnostima i motivacijom za napuštanje Kosova, čini se da će u narednim godinama za srpsku zajednicu na Kosovu problem depopulacije i odlaska mladih postati sve akutniji. Posmatrano uporedno sa podacima dobijenim istraživanjem prethodne godine možemo videti da je u svim starosnim grupama, osim u najstarijoj, došlo do značajnog porasta broja onih koji smatraju da će život na Kosovu u naredne tri godine biti još gori. Radi se o povećanju od 14% (30-45 godina) do 22% (45-65 godina).

Po Vašem mišljenju, život za Srbe na Kosovu za tri godine biće:

Kada se ovo pitanje dodatno analizira prema mestu stanovanja, možemo videti da nema značajnih razlika između stanovnika Severa Kosova i stanovnika južno od Ibra. Razlika se uočava ukoliko se dobijeni odgovori na ovo pitanje iz ovogodišnjeg istraživanja uporede sa prošlogodišnjim. Naime, podaci pokazuju da je značajan broj ispitanika koji je prošle godine smatrao da će stvari ostati nepromenjene, ove godine iz status quo perspektive prešao u pesimističnu. Među ispitanicima na Severu Kosova govorimo o statistički značajnoj promeni perspektive. Radi se o gotovo 20% ispitanika koji su od odgovora "život za Srbe će biti isti kao i sada" prešli na "život za Srbe će biti lošiji". Kada je reč o ispitanicima južno od Ibra, pesimistična perspektiva budućnosti se za godinu povećala za 12%.

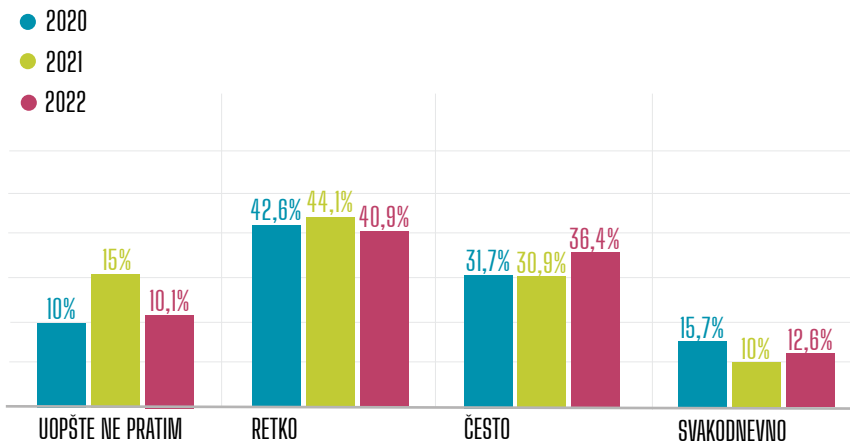
Šta je, po Vašem mišljenju, najveći problem na Kosovu?

Ekonomska kriza izazvana epidemijom Covid-19 i ratom u Ukrajini, pogodila je i mnogo stabilnija i prosperitetnija društva od Kosova. Uzimajući ovu okolnost u obzir, ne čudi što je na Kosovu za samo godinu dana došlo do drastičnog povećanja zabrinutosti građana za ekonomsku situaciju i nezaposlenost. Povećanje od 40% ukazuje na sve akutniju ekonomsku krizu, praćenu visokom stopom inflacije, povećanjem cena osnovnih životnih namirnica i strahom oko potencijalnih problema sa snabdevanjem energentima. Gubitak vrednosti novca koji građani svakodnevno osećaju obavljajući uobičajene dnevne transakcije, pojačava zabrinutost da krhki ekonomski sistem Kosova može izbeći još veću finansijsku krizu u narednim mesecima.

POVERENJE U
DONOSIOCE ODLUKA

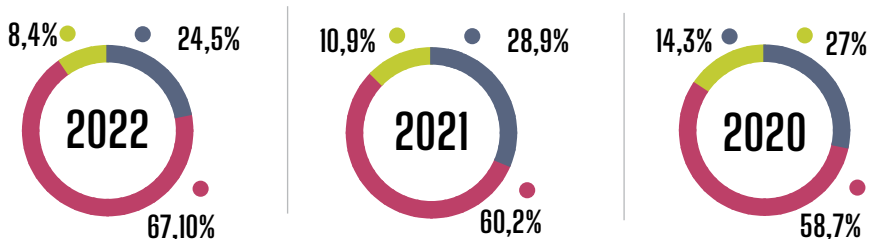
Koliko često pratite politička dešavanja?

Kada je reč o informisanju, ovogodišnje istraživanje pokazuje da je došlo do povećanja učestalosti praćenja političkih dešavanja od 8% u odnosu na prošlu godinu. Razlozi za to su verovatno povezani sa rastućom globalnom anksioznošću koju je pokrenuo rat u Ukrajini, usled koje su ispitanici bili podstaknuti da se više informišu o međunarodnim odnosima. Osim toga rastuća ekonomska kriza je takođe podstakla građane da budu informisaniji.

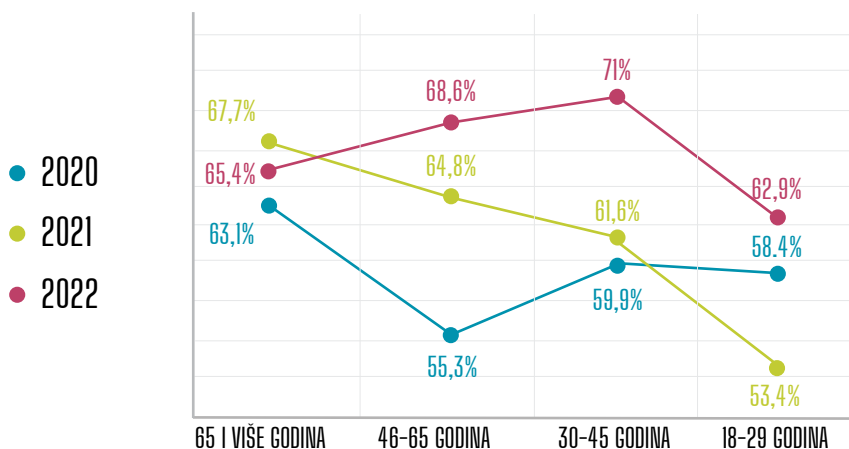
Da li postoje političari ili političke partije na Kosovu kojima verujete?

● da ● ne ● Ne pratim politiku u dovoljnoj meri da bih odgovorio

Poverenje u političare jedan je od fundamentalnih temelja svake uspešne političke zajednice, posebno kada se radi o zajednicama sa nerešenim ratnim nasleđem. Ova društva, kojima pripada i kosovsko, zahtevaju veći stepen poverenja kako bi se društvo izvelo iz traumatične i nepoverljive (post) konfliktne faze. Višegodišnje opipavanje pulsa građana srpske nacionalnosti na Kosovu kroz naša istraživanja, pokazuje da se u poslednje dve godine poverenje prema političarima na Kosovu dodatno urušilo.

Procenat onih koji su naznačili da ne postoje političari ili političke partije na Kosovu kojima veruju

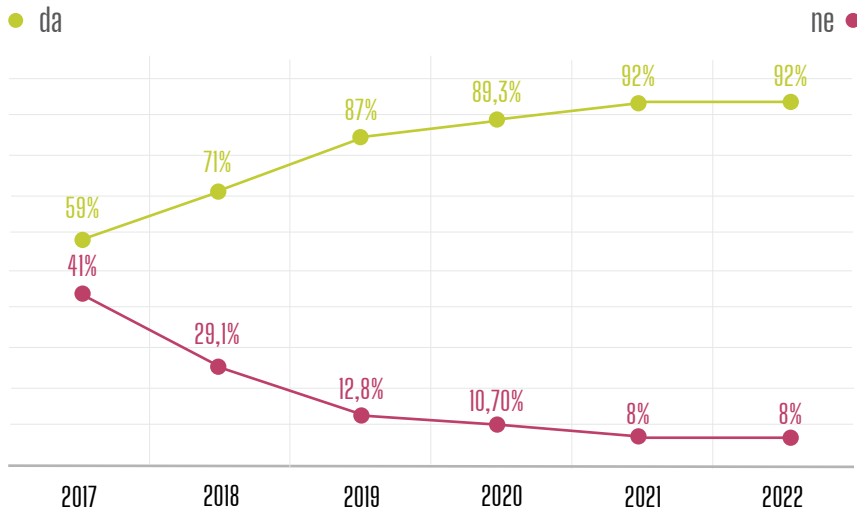

Podaci iz istraživanja, pokazuju da je nepoverenje u političare prilično uniformno rasprostranjeno u različitim starosnim grupama, ali je najveće kod ispitanika koji pripadaju starosnoj grupi od 30-45 godina. Stepenn poverenja je nizak ne samo kada su pitanju albanski političari, već i srpski. Tek 8% ispitanika je u ovogodišnjem istraživanju navelo da ima poverenja u Srpsku listu, dok je taj procenat prošle godine iznosio 10%.

SRPSKI POLITIČARI	%	ALBANSKI POLITIČARI	%
SRPSKA LISTA	8%		0%
GRAĐANSKA INICIJATIVA SRPSKI OPSTANAK	0,3%		0%

POVERENJE U
INSTITUCIJE

Da li posedujete neka lična dokumenta izdata od strane kosovskih institucija?

Uporedna analiza poslednjih šest ciklusa naših istraživanja pokazuje da je od 2017. godine procenat ispitanika srpske nacionalnosti koji ima neka lična dokumenta izdata od strane kosovskih institucija porastao za 33%, tako da danas iznosi nešto više od 90%

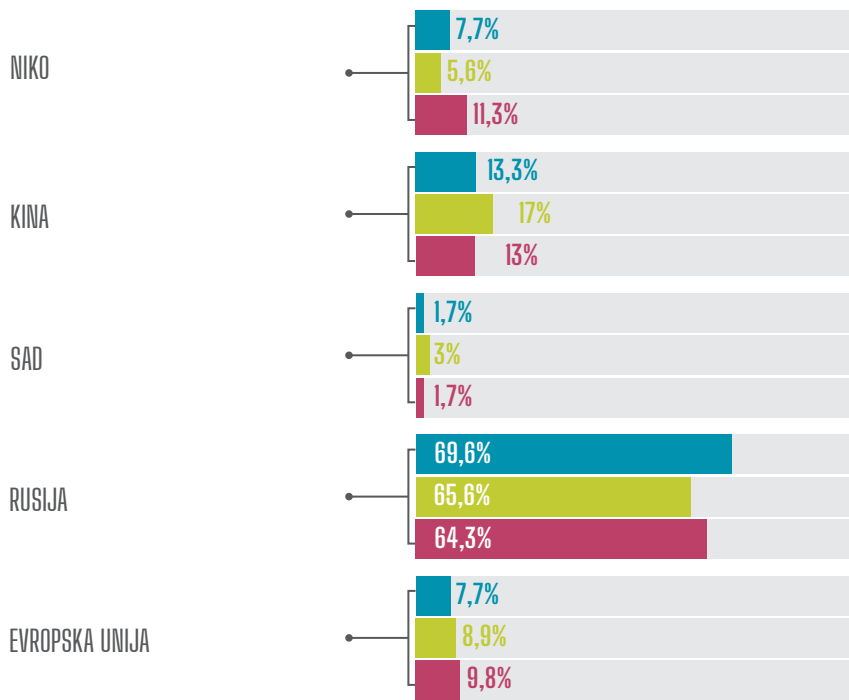
Na skali od 1 do 5, ocenite koliko ste zadovoljni učinkom sledećih institucija:

	PROSEČNA OCENA		
	2020	2021	2022
PRIVREMENI ORGANI LOKALNE SAMOUPRAVE	2.56	2.59	2.55
OPŠTINE U KOSOVSKOM SISTEMU U SRPSKIM SREDINAMA	2.45	2.60	2.50
KANCELARIJA ZA KOSOVO I METOHIJU	2.54	2.82	2.74
VLADA SRBIJE	2.89	3.22	3.07
VLADA KOSOVA	1.95	1.73	1.77
SRPSKI POSLANICI U SKUPŠTINI KOSOVA	2.12	2.21	2.14
SRPSKI MINISTRI U VLADI KOSOVA	2.12	2.25	2.08
UNMIK	2.19	1.95	2.08
KANCELARIJA EU NA KOSOVU	2.09	1.95	1.99
EULEX	1.96	1.79	1.96
KFOR	2.23	2.09	2.31

Tri najbolje ocenjene institucije od strane građana srpske nacionalnosti su i ove godine Vlada Republike Srbije, Kancelarija za Kosovo i Metohiju i Privremeni organi lokalne samouprave. Iako sve tri institucije beleže blagi pad i dalje su daleko bolje ocenjene nego bilo koja kosovska institucija. Podatak vredan apostrofiranja odnosi se na porast zadovoljstva delovanjem KFOR u odnosu na prošlu godinu.

Koji od ključnih međunarodnih faktora je, prema Vašem mišljenju, najbolji branilac interesa Srba sa Kosova?

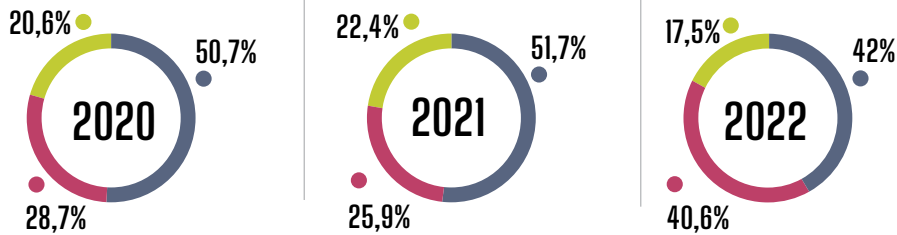
● 2020 ● 2021 ● 2022

Specifična po mnogo čemu u međunarodnim odnosima, 2022. godina nije donela značajne promene u stavovima građana srpske nacionalnosti na Kosovu kada je reč međunarodnim akterima. Bez obzira na novonastalu situaciju sa agresijom Rusije na Ukrajinu i potencijalne posledice koje ruske ratne aktivnosti mogu imati na položaj i percepciju budućeg statusa Kosova, Rusija je u očima ispitanika srpske nacionalnosti na Kosovu ostala percipirana kao najbolji branilac interesa Srba sa Kosova.

STAV PREMA
AKTIVNOM UČEŠĆU
U POLITIČKIM
PROCESIMA
NA KOSOVU

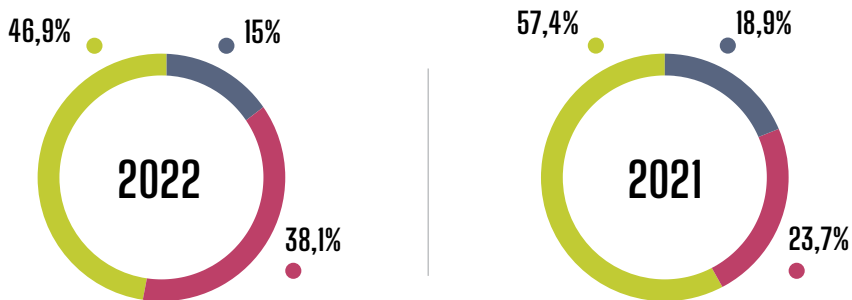
Kakav je vaš stav prema nastavku pregovora/razgovora Beograda i Prištine pod okriljem EU?

- PODRŽAVAM GA
- NE PODRŽAVAM GA
- NEMAM STAV

Komparativno posmatrano, istraživanje iz 2022. godine pokazuje da se broj ispitanika koji nemaju stav i koji podržavaju Briselski dijalog smanjio, dok se povećao broj ispitanika koji ne podržavaju nastavak pregovora Beograda i Prištine pod okriljem Evropske unije. Ovaj podatak je u skladu sa smanjenim stepenom zainteresovanosti i nedostatkom motivacije svih strana da učestvuju u ovim pregovorima, što se evidentno preliiva i na same građane.

Kako će nastavak dijaloga Beograda i Prištine uticati na srpsku zajednicu na Kosovu?

- SVE ĆE OSTATI ISTO
- POGORŠAĆE KVALITET ŽIVOTA SRPSKE ZAJEDNICE
- POBOLJŠAĆE KVALITET ŽIVOTA SRPSKE ZAJEDNICE

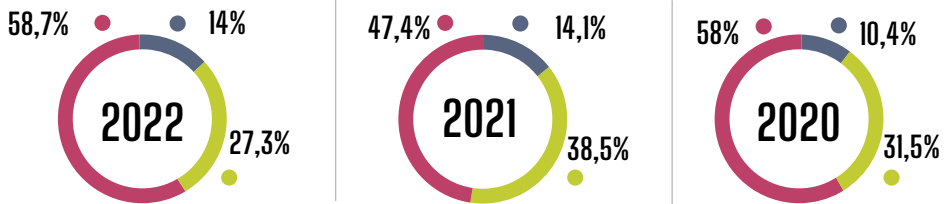
Smanjivanje podrške za nastavak dijaloga, blisko je povezano sa percepcijom efekata koji dijalog potencijalno može da ima na kvalitet života Srba sa Kosova. Analizirajući percepcije ispitanika, možemo videti da je u poslednjih godinu dana došlo do značajnog povećanja broja ispitanika koji smatraju da će nastavak dijaloga dovesti do dodatnog pada kvaliteta života pripadnika srpske zajednice na Kosovu. U ovogodišnjem istraživanju takvu vrstu skepse prema posledicama nastavka Briselskog dijaloga iznelo je 15% više ispitanika nego u prošlogodišnjem istraživanju.

Da li će Zajednica srpskih opština biti formirana?

● NEĆE

● HOĆE, ALI NE OVE GODINE

● HOĆE

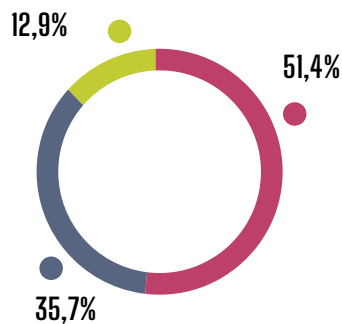
Podaci, takođe, pokazuju da gotovo svaki šesti ispitanik ne veruje da će Zajednica srpskih opština biti formirana. Ovaj podatak sličan je podatku iz 2020. godine i za nekih 10% učestaliji nego prošle godine. U odnosu na prošlu godinu, optimizam vezan za formiranje Zajednice srpskih opština značajno je opao, što je takođe povezano sa ovogodišnjom komunikacionom agendom, kako vlasti u Srbiji, tako i na Kosovu.

Prema Vašem mišljenju, da li su stikeri na automobilskim registracijama dobro rešenje za problem slobode kretanja vozila?

● DA

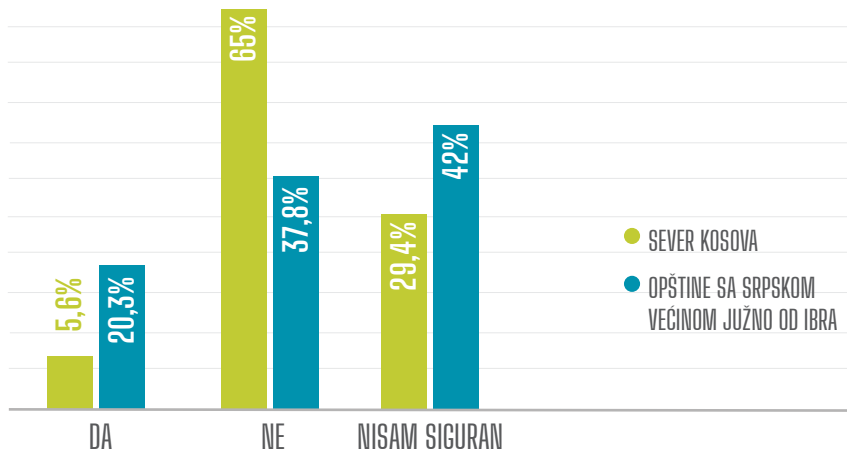
● NE

● NISAM SIGURAN

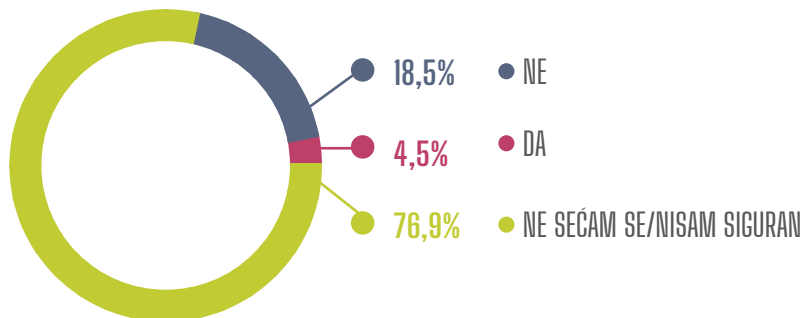
Podaci dobijeni iz ovog istraživanja pokazuju da tek 13% ispitanika podržava stikere kao rešenje za problem sa automobilskim registracijama. Ipak, važno je napomenuti da svaki treći ispitanik nije siguran u to rešenje i da ne može da iznese svoj stav.

Prema Vašem mišljenju, da li su stikeri na automobilskim registracijama dobro rešenje za problem slobode kretanja vozila?

Različite okolnosti života i "blizina" Srbije svakako utiče na drugačije stavove po mnogim pitanjima između Srba koji žive severno i južno od Ibra. Na tom pragu treba razumeti i različite stavove kada je u pitanju podrška rešenju sa stikerima na automobilskim registracijama. Dok svaki peti ispitanik južno od Ibra podržava politiku uvođenja stikera na automobilskim registracijama, tek svaki dvadeseti ispitanik na Severu Kosova podržava ovo rešenje.

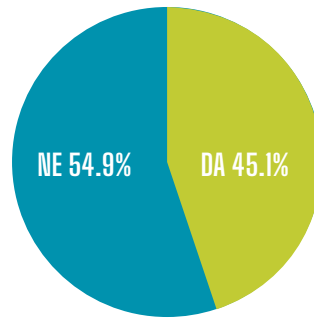
Da li ste na administrativnim prelazima (Jarinje, Brnjak, Bela Zemlja, Merdare, Elez Han) u poslednjih devet meseci (posle dogovora o primeni stikera) imali nekakvih problema prilikom njihovog prelaska?

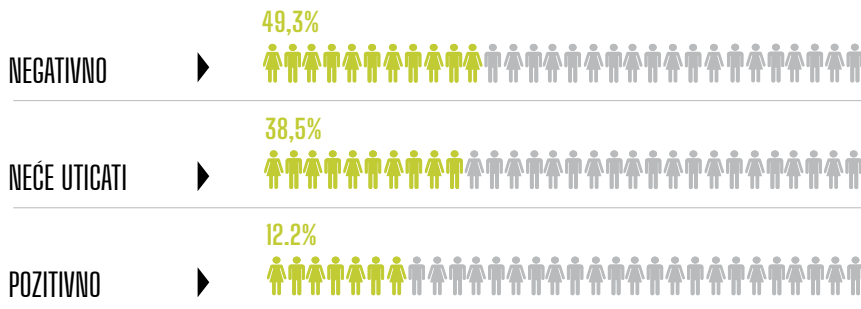
Podaci pokazuju da je mali broj ispitanika, svega 4.5%, imao problem na prelazima usled rešenja sa stikerima na automobilskim registracijama.

Da li će Beograd i Priština do kraja 2022. godine postići sporazum o energetici?

Nepoverenje i neizvesnost su česti gradivni elementi većine stavova Srba na Kosovu. Kada je reč o mnogim sporazumima koji bi trebalo da se donesu, pa tako i o sporazumu o energetici, ne postoje čvrsti razlozi za uverenje da li će do njih doći ili ne. Oslanjajući se na dosadašnje negativno iskustvo, većina ispitanika smatra da do sporazuma neće doći ove godine.

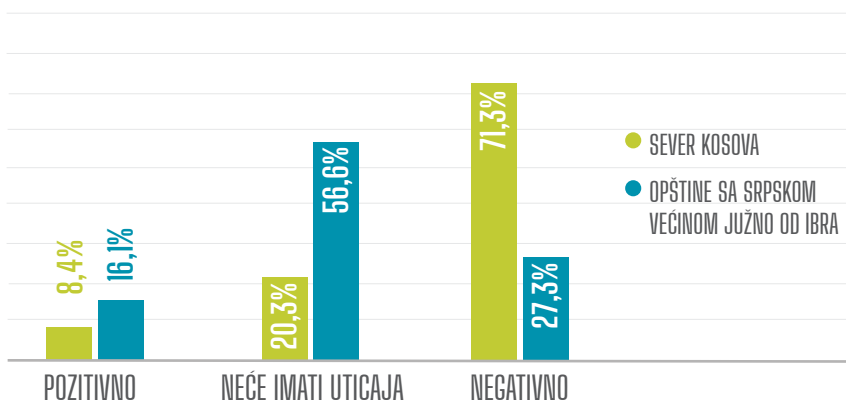

Kako bi eventualni sporazum o energetici uticao na život Srba na Kosovu?

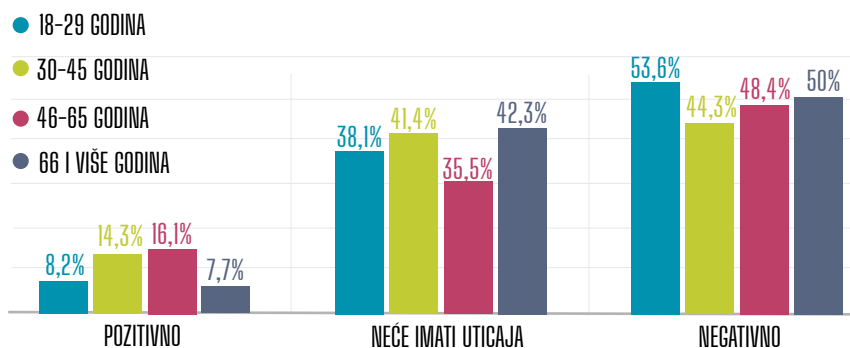
Percepcija efekata eventualno postignutog sporazuma o energetici veoma je negativna kod ispitanika. Gotovo svaki drugi ispitanik smatra da bi eventualni sporazum o energetici negativno uticao na Srbe na Kosovu, dok tek svaki deseti ispitanik smatra da bi sporazum mogao da ima pozitivan uticaj na život Srba na Kosovu.

Kako bi eventualni sporazum o energetici uticao na život Srba na Kosovu?

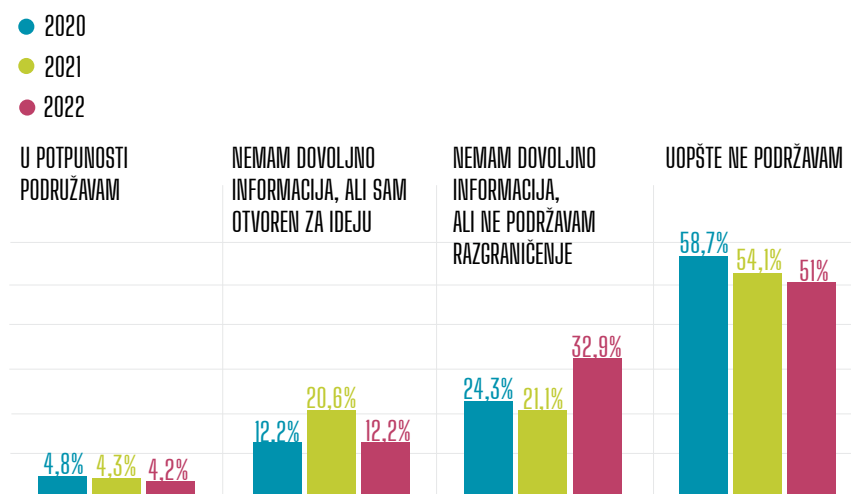

Posmatrano segmentarno, podaci pokazuju da su ispitanici sa Severa Kosova više nego duplo negativniji u percepciji efekata sporazuma o energetici u odnosu na ispitanike koji žive južno od Ibra.

Kako bi eventualni sporazum o energetici uticao na život Srba na Kosovu?

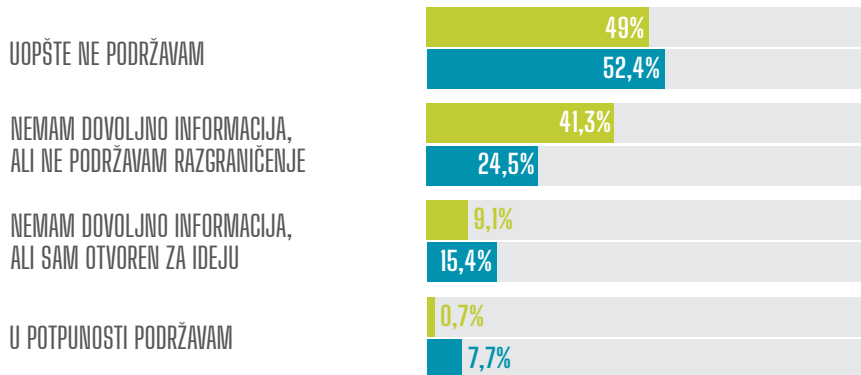
Da li podržavate ideju razgraničenja?

U poslednjih nekoliko godina pokretano je mnogo inicijativa vezano za rešenje statusa Kosova i jedno od njih se odnosilo na mogućnost razgraničenja. Međutim, podaci pokazuju da cirkulisanje ove ideje u javnosti nije dovelo do porasta podrške kod građana. Zapravo, veoma mali broj ispitanika podržava ovu platformu, dok je natpolovičnom većinom ispitanici ne podržavaju ili nemaju dovoljno informacija da bi mogli da imaju informisani stav i donesu informisanu odluku.

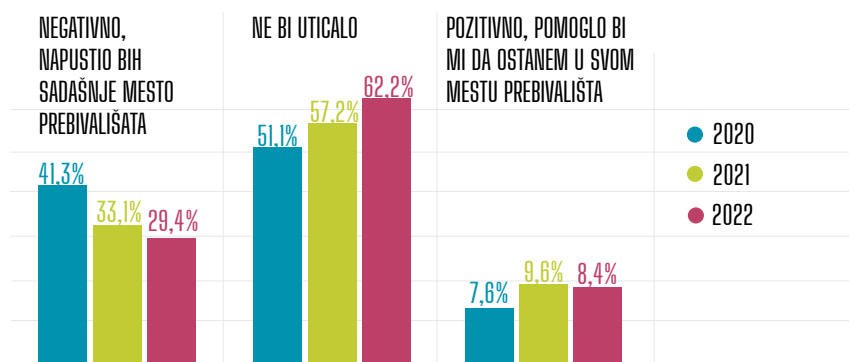
Da li podržavate ideju razgraničenja?

● SEVER KOSOVA ● OPŠTINE SA SRPSKOM VEĆINOM JUŽNO OD IBRA

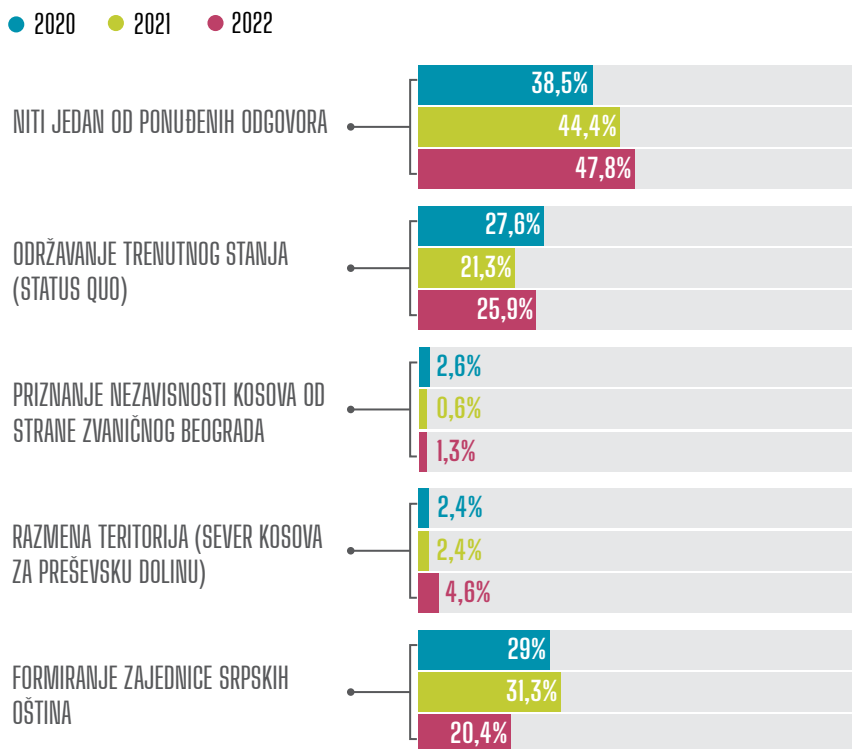
Razlike proizvedene specifičnom topografijom i socijalnom dinamikom teritorija koje Srbi na Kosovu naseljuju često kreiraju i različita uverenja i stavove oko fundamentalnih pitanja kao što je ideja razgraničenja. U tom smislu, kada je u pitanju razgraničenje podaci iz našeg istraživanja ukazuju na značajnu razliku između stavova Srba na Severu Kosova i Srba južno od Ibra. Ispitanici koji žive na Severu Kosova značajno su otvoreniji za ideju razgraničenja od ispitanika koji žive južno od Ibra. Za ovu ideju je otvoreno ili je podržava 23% ispitanika sa Severa Kosova, naspram svega 10% ispitanika sa teritorija koje se nalaze južno od Ibra.

Kako bi eventualni sporazum o energetici uticao na život Srba na Kosovu?

Nekoliko godina unazad postavljamo pitanje koje se odnosi na posledice eventualnog usvajanja dogovora zasnovanog na razgraničenju, što nam omogućava da pratimo i zapažamo određene trendove. Ovogodišnji presek stanja nam pokazuje da u poslednje tri godine raste broj ispitanika koji tvrdi da dogovor o razgraničenju ne bi uticao na njihovu odluku da ostanu na Kosovu, dok opada broj ispitanika koji ističe da bi usled takvog dogovora doneo odluku da napusti sadašnje mesto prebivališta.

Sem ostanka Kosova u ustavno-pravnom sistemu Srbije, koji od ponuđenih scenarija mogućeg sveobuhvatnog sporazuma između Beograda i Prištine bi bio najprihvatljiviji za kosovske Srbe?

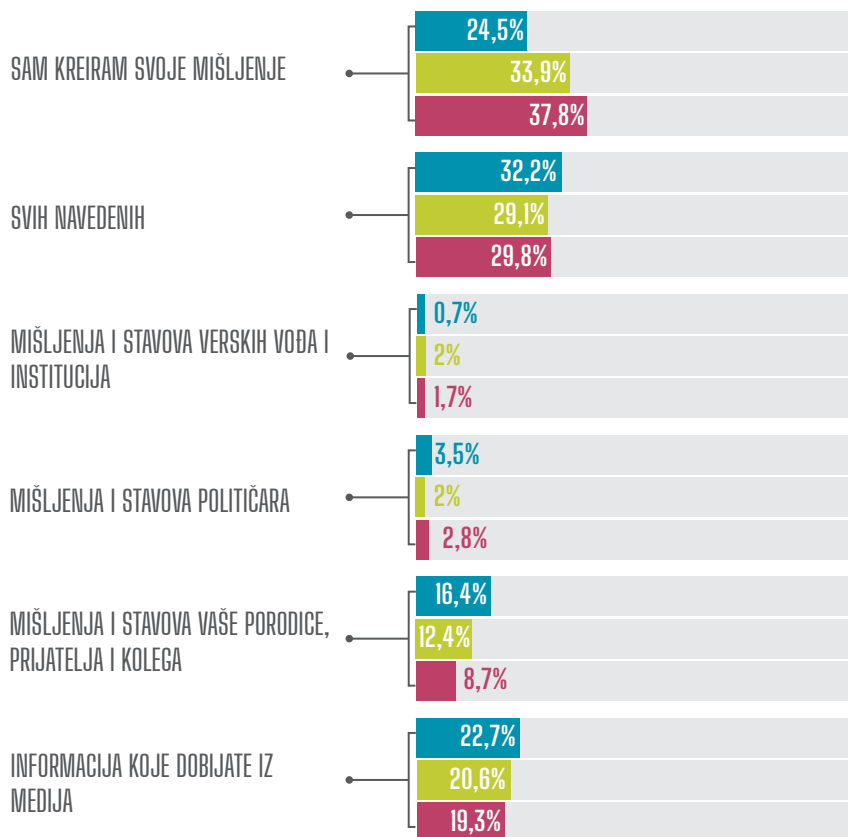

Ponuđeni scenariji za moguća rešenja statusa Kosova očigledno ne nailaze na odobrenje kod građana srpske nacionalnosti. Ispitanici pre svega odbijaju ponuđena rešenja, a zatim optiraju za formiranje Zajednice srpskih opština ili status quo opciju. Razmena teritorija i priznavanje nezavisnosti imaju veoma mali procenat podrške. U poslednje tri godine primetan je trend rasta odbacivanja bilo kog rešenja, ali i trend pada podrške za formiranje Zajednice srpskih opština kao konačnog rešenja. Ovo ne znači da građani srpske nacionalnosti sa Kosova ne podržavaju Zajednicu srpskih opština, već znači da Zajednica srpskih opština kao konačno rešenje ne zadovoljava njihove interese.

SLOBODA
IZRAŽAVANJA
I PRISTUP MEDIJIMA

O politici i političkim dešavanjima gradite stav na osnovu:

● 2020 ● 2021 ● 2022

U poslednjih nekoliko godina primetan je porast ispitanika koji svoje političke stavove sve više grade na osnovu informacija koje dobijaju iz medija, kao i na osnovu mišljenja i stavova porodice, prijatelja i kolega. Uloga institucija i političara je stabilno mala i zanemarljiva.

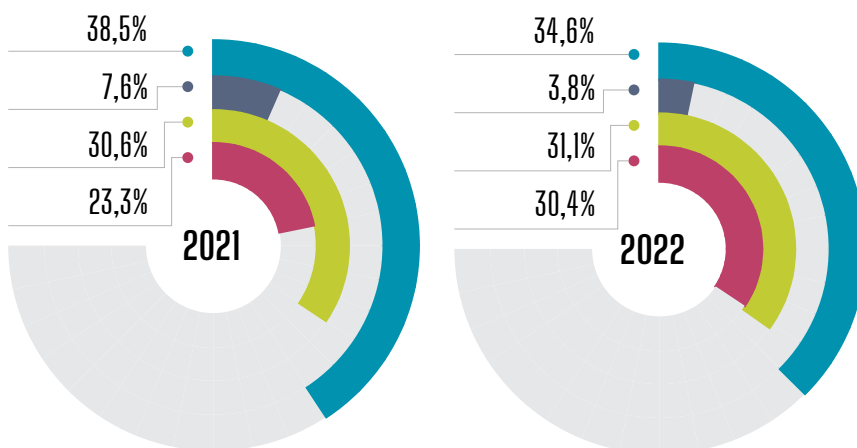
Iz koje vrste medija se najčešće informišete?

TRADICIONALNIH MEDIJA
(TV, RADIO) ●

ŠTAMPANIH MEDIJA
(NOVINE) ●

INTERNET PORTALA
MEDIJSKIH KUĆA ●

DRUŠTVENIH MREŽA
(FEJSBUK, TVITER) ●

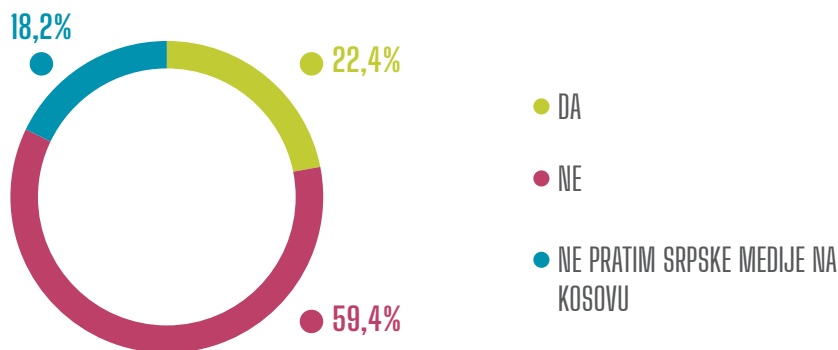
Pod uticajem sve veće tehnološke i digitalne funkcionalnosti ispitanika, primetan je trend digitalizacije informisanja o politici i političkim dešavanjima. Ovaj trend prati smanjena uloga tradicionalnih medija (TV, radio, novine) i porast informisanja preko društvenih mreža. U budućnosti se svakako može očekivati dalje ubrzanje ovog trenda, posebno ako se uzme u obzir ograničena ponuda tradicionalno plasiranih medijskih sadržaja na Kosovu.

Na skali od 1 do 5, koliko verujete:

	2020	2021	2022
MEDIJIMA SA NACIONALNOM FREKVENCIJOM IZ BEOGRADA	2,85	3,29	3,35
ONEZAVISNIM MEDIJIMA IZ BEOGRADA	2,69	3,12	2,97
SRPSKIM MEDIJIMA NA KOSOVU	2,79	2,82	2,92
MEDIJIMA NA ALBANSKOM JEZIKU NA KOSOVU	1,61	1,57	1,6

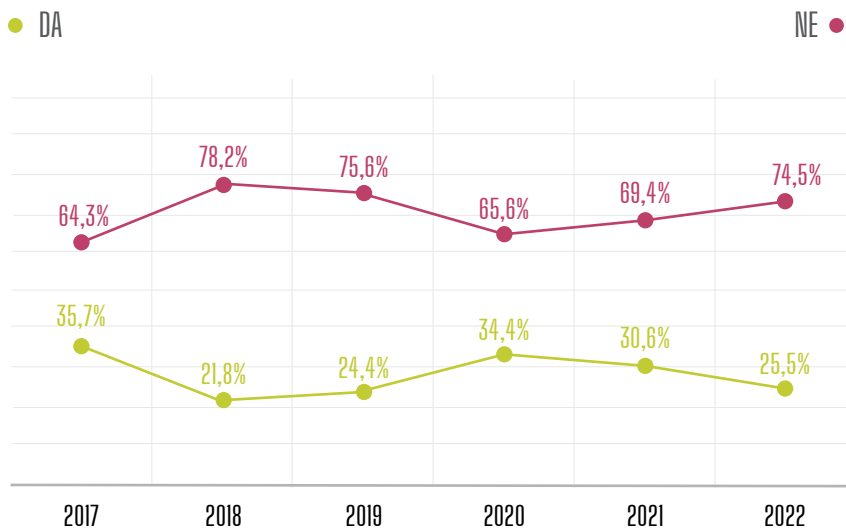
Poverenje u medije u poslednje tri godine neznatno oscilira. U medije na albanskom jeziku ispitanici imaju najmanje poverenja, zatim u srpske medije na Kosovu, potom nezavisne medije iz Beograda, dok najviše poverenja imaju u medije sa nacionalnom frekvencijom iz Beograda. Posmatrano kroz vremenski okvir od tri godine, vidi se da u odnosu na 2020. godinu postoji blagi trend rasta poverenja u medije sa nacionalnom frekvencijom iz Beograda, nezavisne medije iz Beograda i srpske medije na Kosovu.

Da li su nezavisni stavovi i kritičko mišljenje dovoljno zastupljeni u medijima na srpskom jeziku na Kosovu?

Svaki šesti ispitanik smatra da nezavisni stavovi i kritičko mišljenje nisu dovoljno zastupljeni u medijima na srpskom jeziku na Kosovu. U odnosu na prošlu godinu radi se o rastu od 15% kada je reč o ovakvom viđenju medijskih sloboda i medijskog sadržaja. Sa druge strane, primetan je rast od 10% kada se radi o broju ispitanika koji tvrde da nezavisni stavovi i kritičko mišljenje jesu dovoljno zastupljeni u medijima na srpskom jeziku na Kosovu.

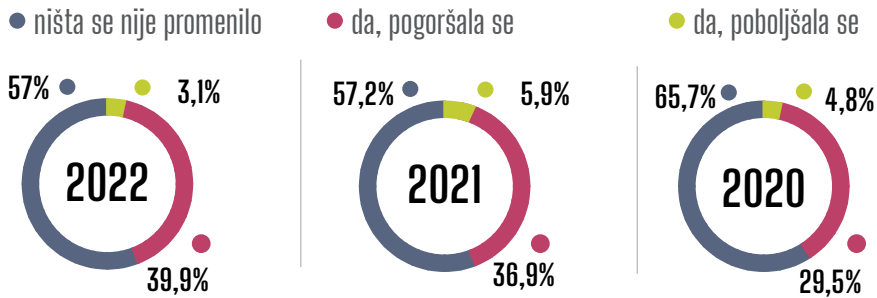
Da li smatrate da možete slobodno i javno iskazati svoje političke stavove?

Ukupni društveno-politički kontekst koji vlada na Kosovu već godinama, svakako nije plodno tlo za negovanje autonomije mišljenja i slobodu javnog iskazivanja istog. Ipak, u poslednje tri godine primetan je trend porasta uverenja ispitanika da se osećaju slobodno da javno iskažu svoje političke stavove. U odnosu na 2020. godinu, došlo je do porasta za skoro 10% i sada tri od četiri ispitanika tvrdi da se oseća slobodnim da svoje političke stavove iznosi javno.

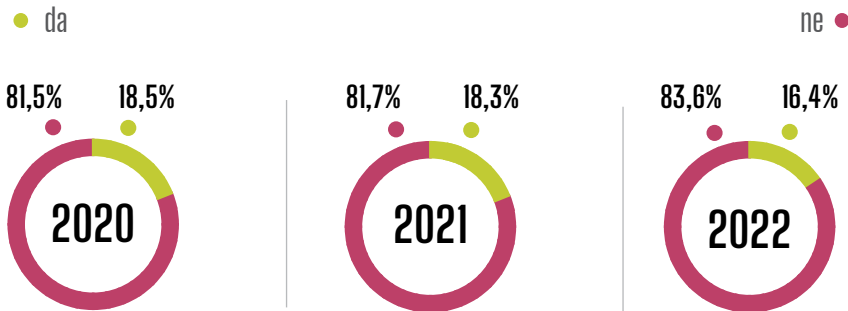
BEZBEDNOST
GRAĐANA

Da li se bezbednosna situacija na Kosovu promenila u poslednjih godinu dana?

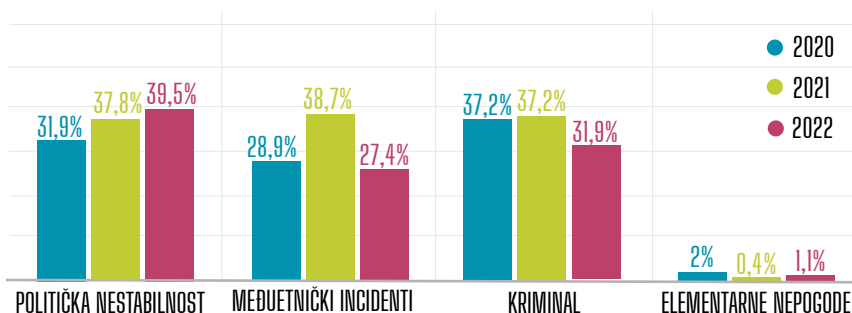

Percepcija bezbednosne situacije na Kosovu od strane građana srpske nacionalnosti menjala se u poslednje tri godine. U odnosu na 2020. godinu, ovogodišnje istraživanje pokazuje da je za 10% manje ispitanika koji smatraju da se bezbednosna situacija na Kosovu pogoršala.

Da li je Vaša bezbednost ili bezbednost Vaše najuže porodice bila ugrožena u proteklih godinu dana?

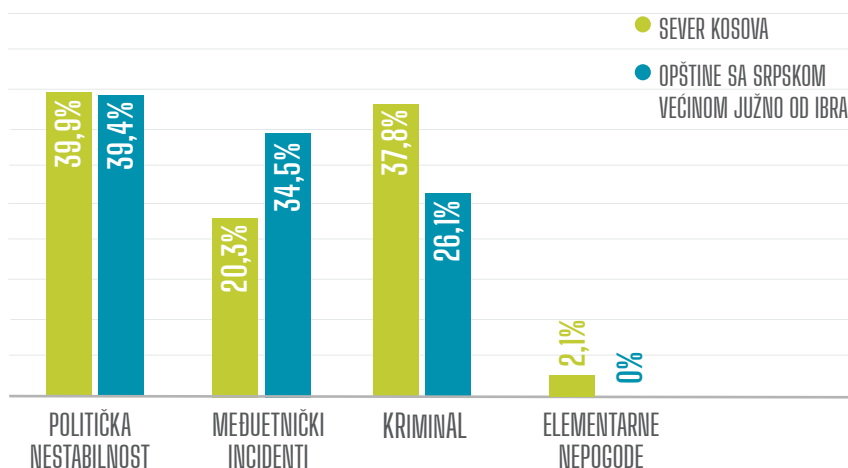

Koji su, po Vašem mišljenju, najveći bezbednosni rizici u Vašem okruženju?

Posmatrano retrospektivno, ispitanici svake godine sve više ukazuju na političku nestabilnost kao najveći bezbednosni rizik u njihovom okruženju. U poslednje tri godine percepcija političke nestabilnosti kao glavnog bezbednosnog rizika porasla je za 8%. Sa druge strane, u odnosu na prošlu godinu, međuetnički incidenti su za 10% manje označeni kao bezbednosni rizik. Takođe, primetno je i nešto manje ukazivanje na kriminal kao izvor nebezbednosti.

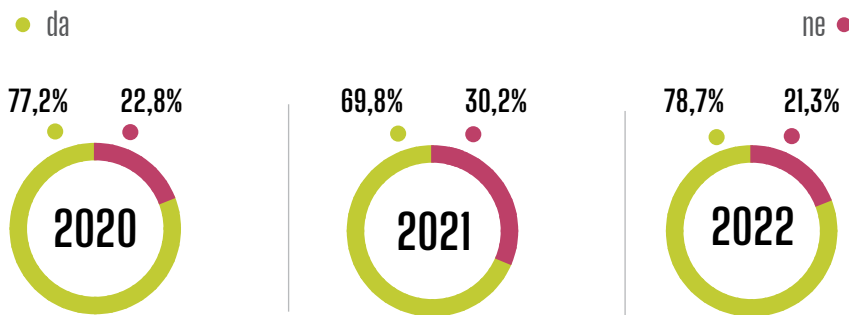
Koji su, po Vašem mišljenju, najveći bezbednosni rizici u Vašem okruženju?

Analizirano na osnovnu mesta stanovanja, ovo pitanje nam pomaže da bolje razumemo različiti bezbednosni kontekst u kojem žive Srbi na Severu Kosova i Srbi južno od Ibra. Politička nestabilnost je gotovo jednako percipirana kao bezbednosni rizik i kod Srba na Severu Kosova i kod Srba južno od Ibra. Međutim, značajne razlike se otkrivaju kada se pogledaju međuetnički incidenti i kriminal. Naime, podaci pokazuju da su međuetnički incidenti značajno veći problem za Srbe južno od Ibra, dok je kriminal značajno veći problem za Srbe na Severu Kosova.

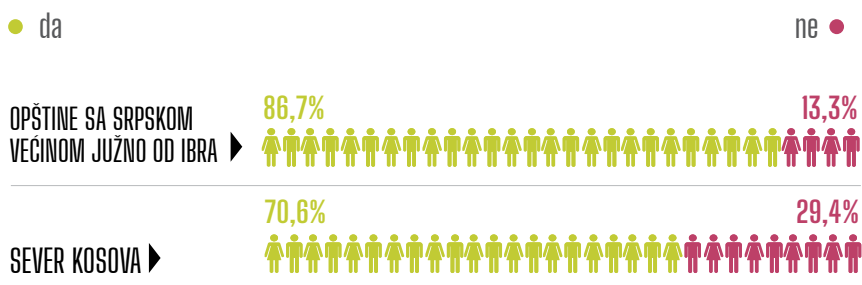
MIGRACIONE
TENDENCIE

Da li je neko iz Vaše neposredne blizine napustio Kosovo u poslednjih godinu dana?

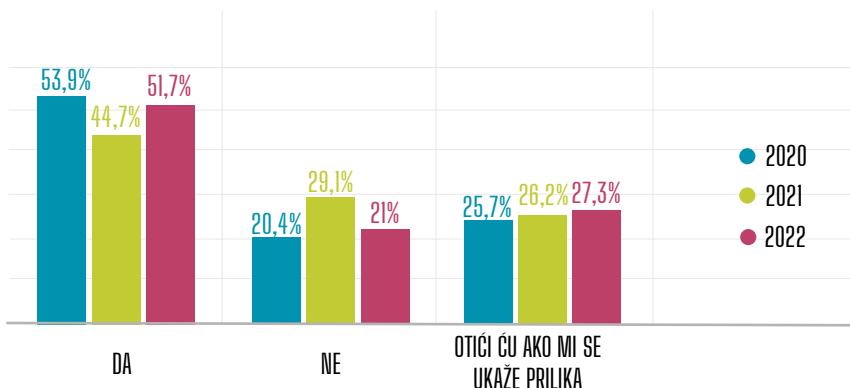
Sveukupno nepodsticajno okruženje kosovskog društva u kojem dominiraju politička nestabilnost, ekonomski problemi, odsustvo institucionalne podrške i izostanak bezbednosti, stimuliše građane srpske nacionalnosti da napuštaju Kosovo. Ovogodišnje istraživanje pokazuje da svaki osmi ispitanik ima u svom okruženju osobu koja je u poslednjih godinu dana napustila Kosovo. Posmatrano dugoročno, jedan od glavnih problema društvene i političke zajednice Srba na Kosovu jeste depopulacija, pre svega kroz odlazak mladih.

Da li je neko iz Vaše neposredne blizine napustio Kosovo u poslednjih godinu dana?

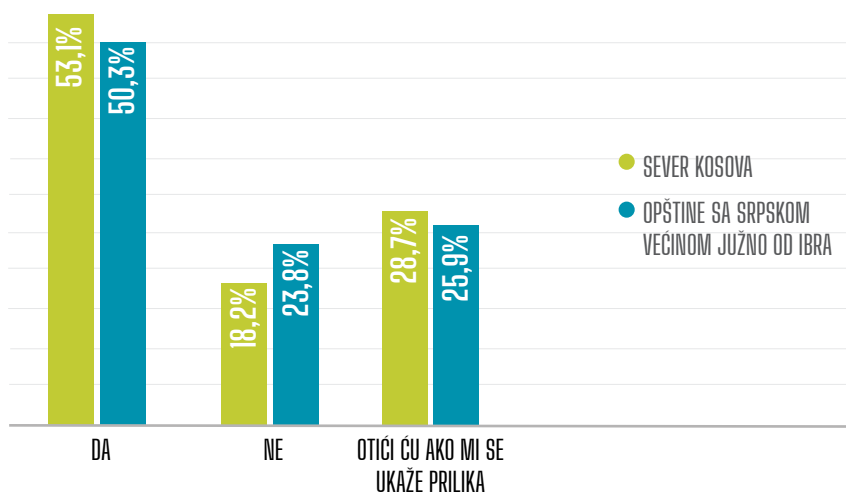
Kao i u prošlogodišnjem istraživanju, broj ljudi koji ističe da je neko iz njegove sredine napustio Kosovo veći je u opštinama južno od Ibra, nego na Severu Kosova. U odnosu na prošlu godinu postoji blagi trend porasta, posebno u opštinama južno od Ibra.

Da li vidite sebe u narednih pet godina na Kosovu?

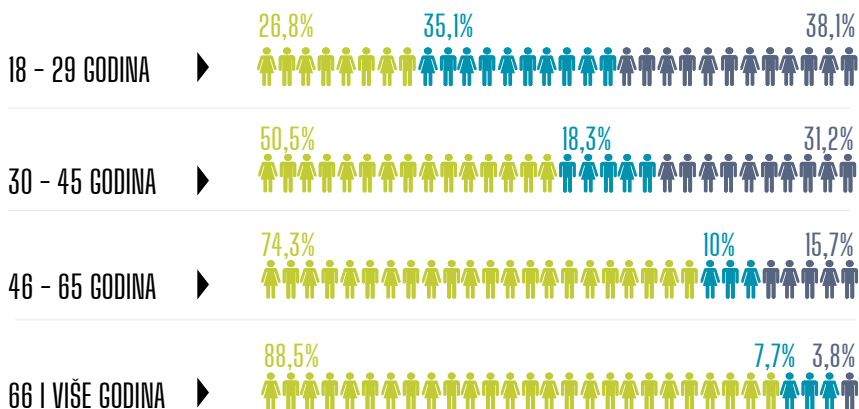
Svaki drugi ispitanik ne vidi sebe na Kosovu u narednih pet godina, dok druga polovina ispitanika ili čeka da im se ukaže prilika ili je već donela odluku da napusti Kosovo. Ovaj podatak već godinama unazad ukazuje na alarmantno loše stanje u kojem Srbi na Kosovu žive, a za mnoge od njih je odlazak sa Kosova percipiran kao jedino rešenje. Posmatrano segmentirano, podaci pokazuju da nema značajne razlike između ispitanika sa Severa Kosova i južno od Ibra.

Da li vidite sebe u narednih pet godina na Kosovu?

Da li vidite sebe u narednih pet godina na Kosovu?

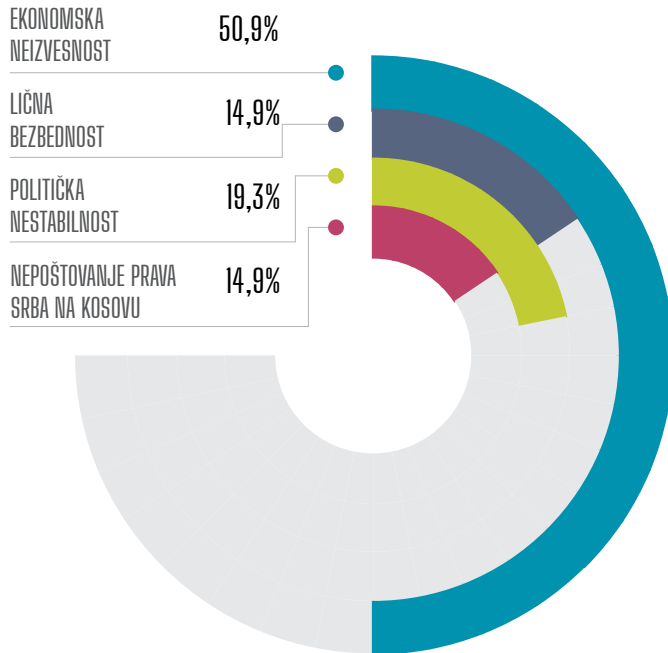
● da ● ne ● otići ću ako mi se ukaže prilika

Alarmantnost i zabrinutost dodatno budi podatak da najmanji broj ispitanika koji planira da ostane na Kosovu pripada ekonomski i društveno najpotentnijoj generaciji građana od 18 do 29 godina. Tek svaki četvrti ispitanik iz ove generacije planira da ostane da živi na Kosovu. Kod prve sledeće generacije, od 30 do 45 godina, svaki drugi ispitanik sebe vidi na Kosovu u narednih pet godina. Dakle oni koji bi trebalo da grade neku bolju budućnost, većinski sebe ne vide na Kosovu.

	DA			NE			OTIĆI ĆU AKO MI SE UKAŽE PRILIKA		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
OSNOVNA ŠKOLA	88%	93,8%	92,3%	4%	0%	0%	8%	6,3%	7,7%
SREDNJA ŠKOLA	56,4%	46,5%	49%	20,9%	22,9%	22,1%	22,7%	30,6%	29%
VISOKA ŠKOLA	55,2%	62,4%	55,8%	14,6%	15,1%	18,6%	30,2%	22,6%	25,6%
FAKULTET	41,6%	48,9%	48,2%	26,3%	25,2%	23,5%	32,1%	26%	28,2%

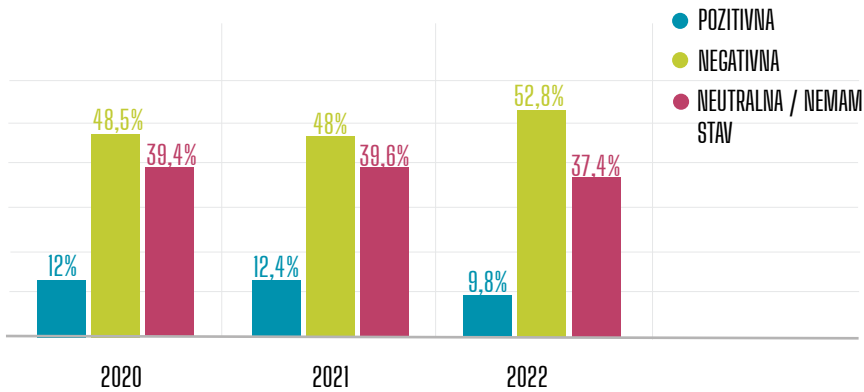
Koji je glavni razlog zašto biste napustili Kosovo? (Od onih koji su odgovorili da bi napustili Kosovo ili to planiraju)

Sumirajući dobijene podatke o kvalitetu institucija i života na Kosovu, ne čudi što je glavni razlog za odlazak sa Kosova ekonomska neizvesnost. Svaki drugi ispitanik je motivisan ovim razlogom da napusti Kosovo. Drugi razlog je politička nestabilnost, koja već postaje folklorni element političkog i svakodnevnog života Srba na Kosovu. Treća i četvrta motivacija za napuštanje Kosova prouzrokovana je nepoštovanjem prava Srba na Kosovu i ličnom nebezbednošću.

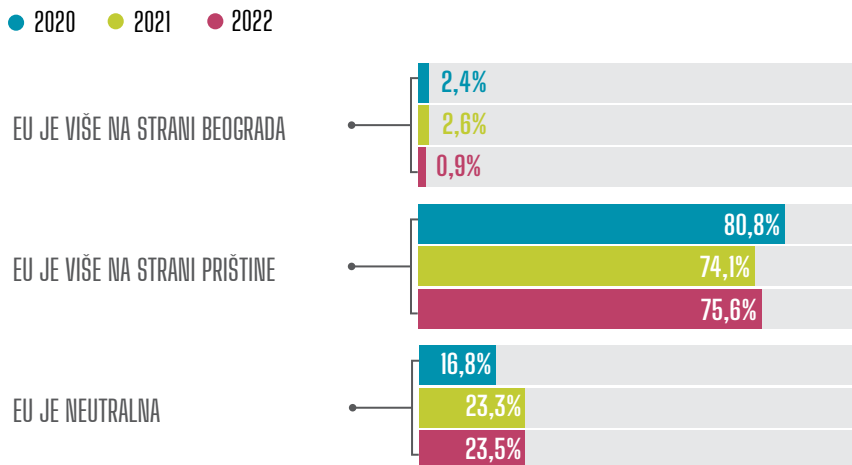
STAVOVI O
EVROPSKOJ UNIJI

Kada čujete “Evropska unija”, da li Vam je prva asocijacija pozitivna ili negativna?

U poslednje tri godine primetan je blagi trend opadanja pozitivne percepcije i blagi porast negativne percepcije Evropske unije kod ispitanika srpske nacionalnosti na Kosovu. Pozitivnu percepciju Evropske unije trenutno ima tek svaki deseti ispitanik. Razlog za ovakav stav dolazi upravo iz percepcije da Evropska unija u procesu pregovaranja Beograda i Prištine nije neutralna, već da favorizuje albansku stranu. Podaci iz nekoliko poslednjih istraživanja pokazuju, a ovogodišnje potvrđuje, da veliki procenat ispitanika smatra da Evropska unija u pregovorima više podržava Prištinu nego Beograd. Takođe, tabela ispod pokazuje i druge razloge zbog kojih Srbi sa Kosova ne gledaju na Evropsku uniju blagonaklono.

Kako vidite poziciju Evropske unije u procesu pregovora Beograda i Prištine?

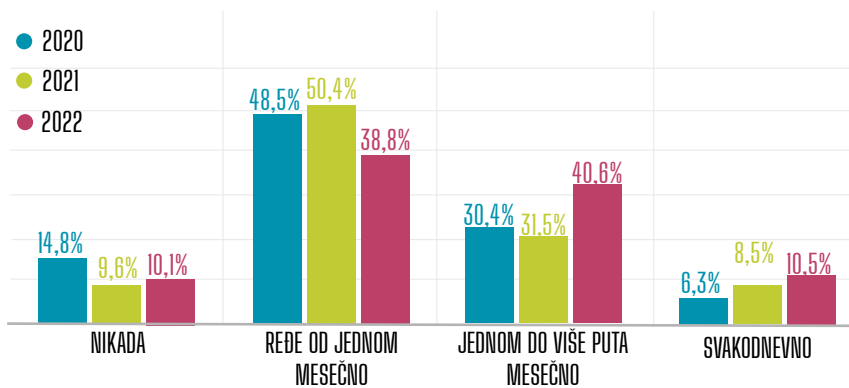

Na skali od 1 do 5, ocenite istinitost sledecih tvrdnji:

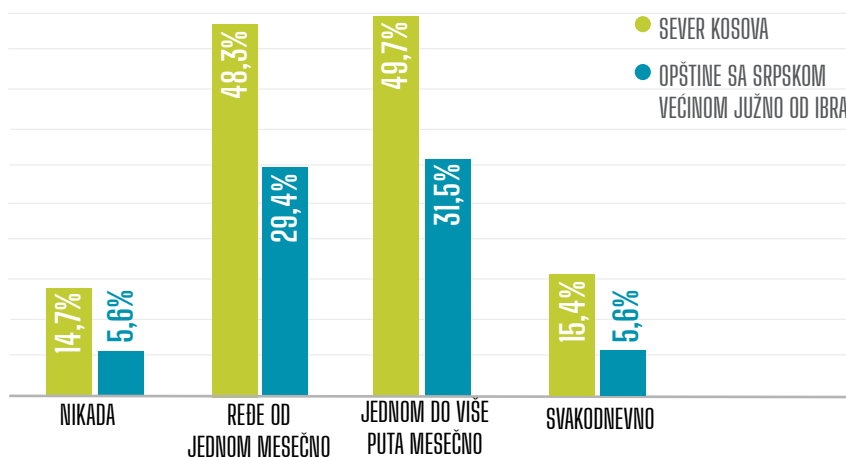
	PROSEČNA OCENA		
	2020	2021	2022
EU ima ključnu ulogu u rešavanju problema srpske zajednice na Kosovu	2,42	2,60	3,35
EU igra ključnu ulogu u međuetničkom pomirenju na Kosovu	2,24	2,44	2,38
EU dovoljno ulaze u sredine sa većinski srpskim stanovništvom na Kosovu	2,00	2,20	1,89

ETNIČKA
DISTANCA

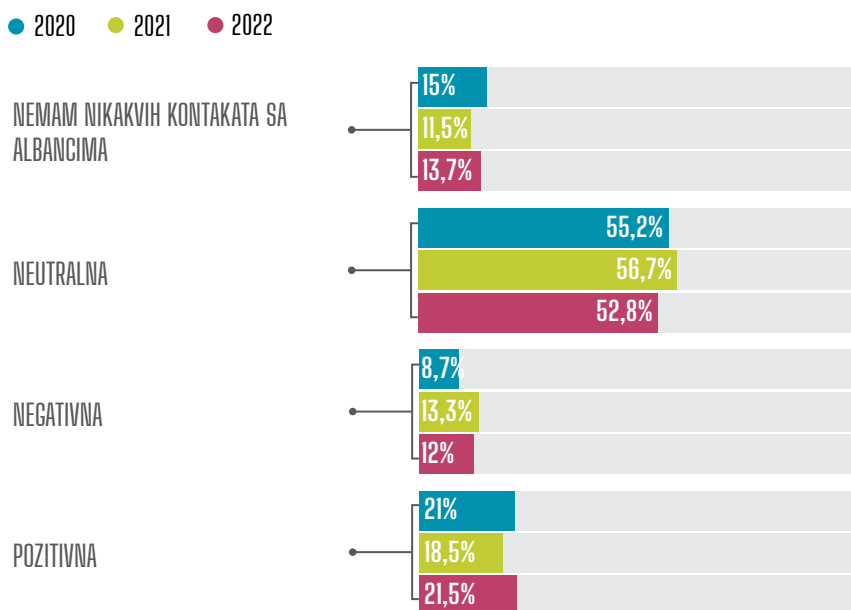
Koliko često odlazite u sredine u kojima su Albanci većina?

Posmatrano kroz podatke iz prethodna tri istraživanja, možemo videti da postoji blagi trend učestalijih kontakata, odnosno odlazaka Srba u sredine u kojima su Albanci većina. *Jednom ili više puta nedeljno do svakodnevno* danas ide oko 50% ispitanika, dok je pre tri godine taj procenat iznosio 36%. U posećivanju sredina sa dominantno albanskim stanovništvom prednjače ispitanici koji žive u opštinama južno od Ibra, što se vidi iz grafikona 1 ispod.

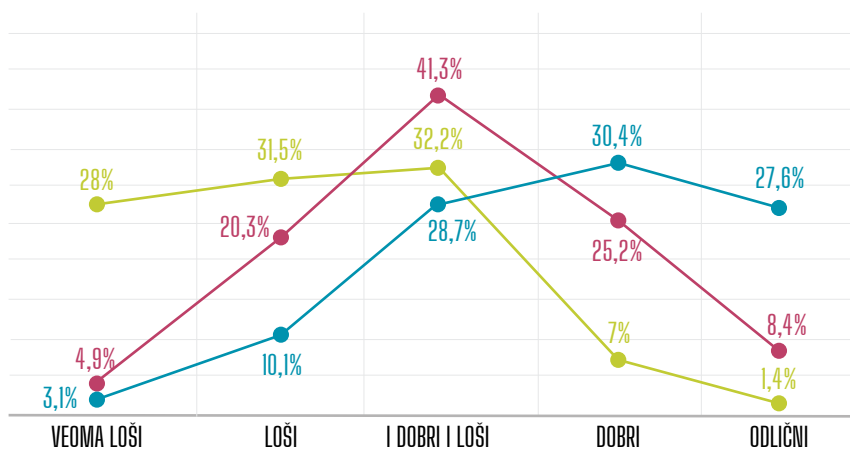
Vaša iskustva iz ličnih kontakata sa Albancima su uglavnom:

Na skali od 1 do 5, ocenite stanje trenutnih međuetničkih odnosa između zajednica na Kosovu:

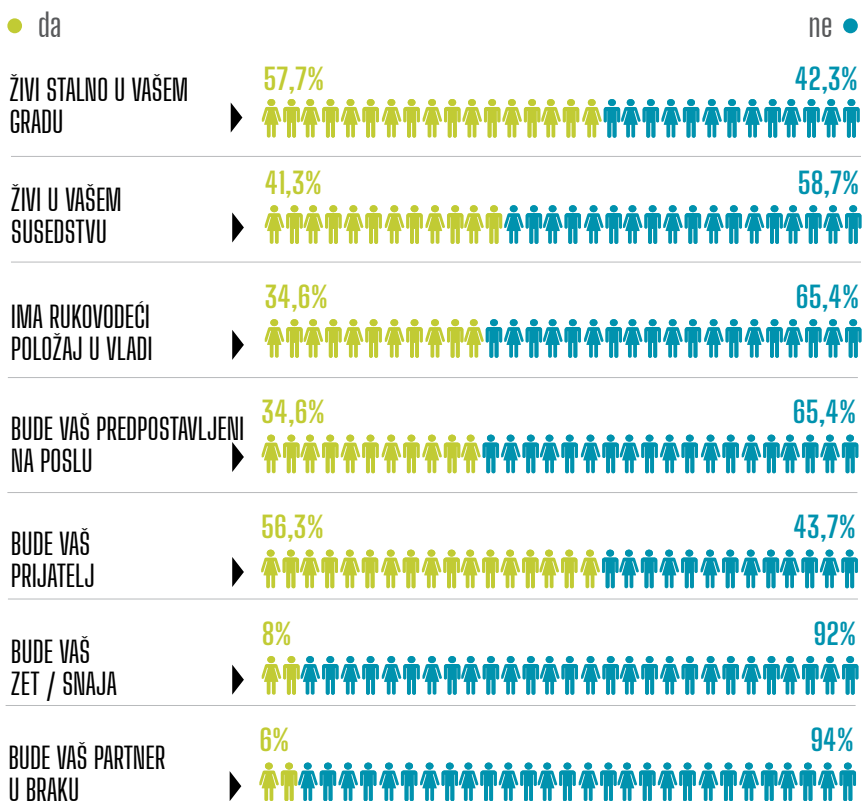
	PROSEČNA OCENA		
	2020	2021	2022
SRBA I ALBANACA	2,23	2,17	2,22
SRBA I BOŠNJAKA	3,06	3,12	3,12
SRBA I CRNOGORACA	3,65	3,53	3,69

● SRBI I ALBanci ● SRBI I BOŠNJACI ● SRBI I GORANCI

Kao i u prethodnim godinama, odnosi Srba i Albanaca ocenjeni su najlošijom ocenom, dok su odnosi Srba sa Bošnjacima i Gorancima značajno bolji. Kosovo, kao postkonfliktno društvo sa nerešenim statusnim pitanjem i etničkim rascepom, plodno je tlo za održavanje etničke distance između kompetitivnih nacionalizama Albanaca i Srba.

U tabeli pred Vama nalazi se sedam različitih kontakata koje možete ostvariti sa pripadnicima albanske nacionalnosti.

Analiza instrumenta koji meri etničku distancu između Srba i Albanaca na Kosovu pokazuje veoma male promene u odnosu na prošlogodišnje istraživanje. Pojedinačni oblici odnosa pokazuju da etnicitet najviše utiče negativno na mogućnost emotivnih odnosa. Takođe, veoma visoke procene etničkog distanciranja vidimo i kada su upitanju politički odnosi.

Na skali od 1 do 5, ocenite koliko se Vaša prava poštuju na Kosovu:

	PROSEČNA OCENA
Pravo na slobodu kretanja	2.63
Pravo na upotrebu jezika	2.53
Pravo na ispoljavanje nacionalne pripadnosti	2.26
Pravo na ispoljavanje verske pripadnosti	2.31
Pravo na slobodu govora	2.34
Pravo na obrazovanje	2.97

